

ПЕРСПЕКТИВИ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ВИЯВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Львівський національний аграрний університет,
Міністерство аграрної політики та
продовольства України,
кафедра економічної теорії,
80381, Львівська область, Жовківський район,
м. Дубляни, вул. В.Великого, 1,
тел.: 0322242933

Анотація. Обґрунтовано необхідність забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору національної економіки в умовах глобалізації для стабілізації перспектив розвитку продовольчої безпеки держави. Висвітлено питання підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі інвестицій. Досліджено роль держави в цьому процесі. Аргументовано необхідність формування інвестиційної стратегії підприємства з урахуванням сучасних умов господарювання.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні можливості, підприємство, галузь, інвестиції, глобалізація.

Annotation. The necessity of providing the national agrarian sector's competitiveness in globalization trends in order to stabilize of food safety development of the country is proved. The increase of competitiveness of domestic enterprises owning the investment is considered. The role of state in this process is estimated. The necessity of forming of the investment strategy of enterprise in the modern condition of management is argued.

Key words: competitiveness, competitive edges, enterprise, brunch, investment, globalization.

Вступ. Динаміка конкурентних переваг у зовнішній торгівлі, за яких у конкурентній боротьбі здобувають вигідне для себе становище у світовому поділі праці не галузь чи підприємство, які володіють дешевшими виробничими потужностями, а ті, щодо яких створено найсприятливіші умови для розвитку, останніми десятиріччями набуває неабиякої ролі. Перед урядами багатьох країн в умовах глобалізації виникає проблема пошуку нових форм і методів пристосування національної економіки та політико-правового середовища до сучасних вимог становлення міжнародних економічних відносин. У цьому контексті підвищення аграрного сектору економіки України надзвичайно важливий напрям економічної стратегії держави. Тенденції зміцнення світових економічних центрів відкривають для нашої держави нові перспективи та можливості підвищення конкурентоспроможності цього сектору економіки, але водночас містять ризики й виклики щодо пошуку Україною відповідного місця у світовому та регіональному поділах праці.

Нині постає завдання формування обґрунтованої системи стратегічної політики держави, спрямованої на оптимальне використання існуючого ресурсного потенціалу для зміцнення конкурентних позицій аграрного сектору економіки, концентрацію технічних, фінансових, трудових та організаційно-управлінських ресурсів, структурну перебудову на інноваційній основі. У такому сенсі має відбутися перехід від здобуття конкурентних переваг за дією цінових чинників до впровадження факторних переваг, а саме: інтелектуального капіталу, природного багатства, науково-технічного потенціалу.

Гострота проблеми забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору підтверджується увагою до неї вітчизняних науковців. Про те, що ця галузь має істо-

ричний шанс реалізувати нарешті свої конкурентні переваги, зазначає О.Могильний [3, с.50]. На його думку, приріст ВВП, досягнутий за рахунок сільського господарства, ефективніше сприяє зниженню рівня бідності населення порівняно з іншими галузями. О.О.Красноручський у своїх працях досліджує концентрацію капіталу як головне визначення ринку сільськогосподарської продукції, вважаючи, що саме вона зумовлює характер конкурентної ситуації на ньому [1, с.225]. Дослідження умов підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на базі інвестицій та оцінка ролі держави в цьому процесі покладені в основу праці О.К.Малютіна й О.Ю.Слабошпицької [2, с.137]. Автори вважають, що перетворення інвестицій в одне з джерел конкурентних переваг підприємства залежатиме не тільки від їх обсягів, а й від зміни його галузевої спрямованості.

Постановка завдання. Головна мета дослідження – аналіз умов підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки з урахуванням низки чинників, що впливають на цей процес, а також обґрунтування шляхів зміцнення конкурентних позицій на тлі сучасних глобалізаційних процесів.

Результати. Сьогодні ми зустрілися з парадоксальною ситуацією: суб'єкти аграрного сектору економіки, які мають необхідні умови для ефективного розвитку та давні традиції створення високоякісної продукції, не витримують конкуренції з постачальниками продукції зарубіжного виробництва навіть на внутрішньому ринку, не кажучи про формування та розвиток експортного потенціалу галузей. Саме тому питання забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської та продовольчої продукції внутрішнього виробництва є ключовим за формування стратегії розвитку вітчизняної економіки [1, с.225].

Зміцнення конкурентних позицій вітчизняних агропідприємств – складне завдання, оскільки діяльність господарських суб'єктів перебуває у сфері потужного впливу багатьох чинників, які діють одночасно та різноспрямовано з певним ступенем інтенсивності. Водночас досягнення й утримання конкурентних переваг виробниками сільськогосподарської продукції України має важливе значення. Зростання продовольчої доступності необхідне не лише як гарантія продовольчої безпеки, а й для покращення макроекономічного стану. У розвинених країнах мала частка продовольчих витрат у сімейному бюджеті дає змогу використовувати свої доходи здебільшого на інвестиційні цілі, що стає вагомим джерелом внутрішнього нагромадження. Чимало продовольчих витрат у сімейному бюджеті є не лише наслідком, а й фактором бідності. Якщо ми вважаємо себе цивілізованою нацією, то не можемо лише працювати на “каструлю”. Україна потребує швидкого підвищення продовольчої доступності.

У створенні стійких конкурентних переваг дослідники зазначеної проблеми виділяють низку чинників впливу та критеріїв оцінки конкурентоспроможності підприємств, а також технологічне поєднання факторів – конструктивних і деструктивних, зовнішніх (екзогенних) і внутрішніх (ендогенних), керованих і некерованих. Фактори, що діють на рівні держави, галузі й товару, безпосередньо впливають на рівень конкурентоспроможності аграрних підприємств, але є не єдиним осередком його формування, оскільки важливе значення в цьому процесі мають й інші чинники, а також ринкові сили, потреби споживачів продукції та можливості самих виробників.

Вирішальними чинниками зміцнення конкурентних позицій підприємств агропромислового комплексу України є забезпеченість високоякісними ресурсами, розвиток ринкової інфраструктури, диверсифікація, ефективні маркетингові стратегії в умовах вітчизняного та світового ринків, сучасна система менеджменту в ланцюгах постачання, висококваліфіковані спеціалісти.

Сьогодні підприємницьке середовище й конкурентоспроможність сільськогосподарських товаровиробників в Україні оцінюють дуже низько, що є наслідком економіч-

ної політики періоду реформувань. Маючи цінні ресурси, ми не зуміли зберегти та збільшити свої конкурентні переваги.

Проблема конкурентоспроможності стосується кожної складової економіки, у тому числі аграрного сектору. Характер макроекономічного середовища, ефективність державних інституцій, стан матеріально-технічного забезпечення, технологічний рівень виробництва, відповідність вітчизняної продукції санітарним, технічним нормам міжнародні експертні організації оцінюють на досить низькому рівні [4, с.48].

У сучасному економічному становищі важливе значення має питання залучення інвестицій в АПК України. Однак їх обсяг і рівень ефективності залишаються вкрай недостатніми через наявність цілої низки чинників: нестабільність політичної ситуації, специфіка правової діяльності, низька інвестиційна привабливість українського агропромислового комплексу для іноземних інвесторів, недостатній рівень розвитку ринкової інфраструктури та ін. Необхідність і важливість інвестування зумовлені також і процесами глобалізації, яка спричинила значне зростання обсягів торгівлі загалом і сільськогосподарськими товарами зокрема. Так, за останні 25 років минулого століття обсяги торгівлі агропродовольчими товарами у світі зросли від 220 до 604 млрд дол. США, або майже в три рази. Доля України у світовому експорті продукції АПК порівняно з основними країнами-експортерами невелика й дорівнювала у 2011 р. 0,6%.

У нинішніх умовах процес створення конкурентоспроможного експортоорієнтованого АПК відбувається складно й нестабільно. Причиною цього є ряд факторів, що негативно впливають на розвиток АПК України: кризовий стан вітчизняного АПК; недостатній рівень інвестиційних ресурсів; нестабільність законодавчої бази; неналежний рівень державної політики підтримки та формування експортоорієнтованого АПК та ін. Україна повинна, з одного боку, зберігати традиційні ринки збуту продукції, з іншого, – цілеспрямовано залучати нові потенційні та перспективні ринки. Особливу увагу необхідно приділити розвитку взаємовідносин в агропродовольчій сфері з країнами, що є найбільшими імпортерами продукції АПК у світі. До потенційних споживачів українського експорту продукції АПК слід віднести країни, які, по-перше, залежать від імпорту продовольчих і сільськогосподарських товарів, а по-друге, мають тенденцію до підвищення попиту на цю продукцію завдяки високим темпам економічного розвитку.

У вирішенні проблем залучення й раціонального використання інвестицій певне місце належить виробничо-фінансовій інтеграції у формі агропромислово-фінансових груп (АПФГ). Необхідно зазначити, що організаційна структура АПФГ створює сприятливі умови для інноваційної діяльності. У складі АПФГ може бути декілька інноваційних організацій, які розробляють різні напрями науково-технічних програм та ініціюють технічне й технологічне оновлення АПК регіону.

Сьогодні найбільш пріоритетними й одночасно прибутковими сферами для інвестування є:

- оновлення та модернізація на базі нових технологій підприємств переробної й харчової промисловості, а також тих, що займаються заготівлею та зберіганням зерна й іншої сільськогосподарської продукції;
- створення інфраструктури з реалізації продукції агропромислового комплексу;
- надання виробничих послуг сільськогосподарським та іншим агропромисловим формуванням.

Отже, існують шляхи поліпшення інвестиційного забезпечення розвитку агропромислового комплексу України, а саме: державі слід створити дієву систему інвестиційної політики в аграрному виробництві, що не призведе до відтоку інвестиційних ресурсів із галузі, заснувати відповідну фінансову підтримку, розширити застосування фінансово-кредитних і небанківських інвестицій, розвивати ринок страхових послуг,

організувати належну систему захисту прав інвесторів, тобто формувати необхідний інвестиційний клімат, сприяти збільшенню вкладень в основний капітал для його відновлення.

Висновки. Нагальною проблемою для України сьогодні є забезпечення зростання виробництва сільськогосподарської продукції. Її не можна вирішити без державної підтримки галузі. Важливе значення має стимулювання впровадження інноваційних технологій в аграрному виробництві для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Інноваційна модель розвитку сільськогосподарського виробництва має передбачати формування на державному рівні механізму фінансової підтримки впровадження досягнень науково-технічного прогресу, спрямованого на стимулювання інноваційних процесів, а також для створення сприятливого економічного клімату для новаторської діяльності й інвестицій.

1. Красноруцький О. О. Проблеми реалізації сучасної доктрини розвитку агропромислового комплексу / О. О. Красноруцький // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації : зб. тез доп. VI міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. – Тернопіль : Екон. думка, 2009. – Ч. 1 – С. 225–226.
2. Малютін О. К. Інвестиції як головний фактор конкурентних переваг вітчизняних підприємств / О. К. Малютін, О. Ю. Слабошпицька // Вісник СНАУ. – 2009. – № 4 (35). – С. 134–138. – (Серія “Економіка та менеджмент”).
3. Могильний О. Реалії та парадокси аграрної політики / О. Могильний // Економіка України. – 2008. – № 12. – С. 41–51.
4. Супіханов Б. К. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в умовах підготовки вступу до СОТ / Б. К. Супіханов // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 44–49.
5. Черненко С. М. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки в умовах глобалізації / С. М. Черненко // Вісник СНАУ. – 2009. – № 4 (35). – С. 138–143. – (Серія “Економіка та менеджмент”).

Рецензенти:

Березівський П.С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організацій ім. проф. Є. Храпливого Львівського національного аграрного університету;

Линдюк А.О. – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Львівського національного аграрного університету.

УДК 338.2

ББК 65.05

Усова Г.В., Боднар Т.В.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ В
ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ**

Автомобільно-дорожній інститут
Донецького національного технічного університету,
Міністерство освіти і науки, молоді та
спорту України,
кафедра “Менеджмент організації”,
84646, м. Горлівка, вул. Кірова, 51,
тел.: 0624552967,
e-mail:inst@adidonntu.org.ua

Анотація. У статті визначені теоретичні основи поняття “бенчмаркінг”. Досліджено проблеми застосування бенчмаркінгу, відокремлені етапи проведення цього аналізу на промислових підприємствах України, а також наведені головні переваги та недоліки підходу.

Ключові слова: бенчмаркінг, промислове підприємство, проблеми.